

Filip Osuchowski, Piotr Pudło

Postawy pracowników firmy Hispano Suiza Polska wobec palenia tytoniu w miejscu pracy

Z Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wydziału Medycznego, Instytutu Pielęgniarstwa
i Położnictwa, Katedry Zdrowia Publicznego
Z Działu Organizacji, Kontroli, Szkolenia i Promocji Zdrowia
Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy w Rzeszowie,
Z Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie,
Katedra Nauk Społecznych

Wstęp: Przeprowadzone badanie jest jednym z etapów zakładowego programu promocji zdrowia „Miejsce pracy bez dymu tytoniowego”, realizowanego w zakładach pracy na terenie województwa podkarpackiego przez Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy w Rzeszowie.

Cel pracy: Celem badania było poznanie postaw pracowników firmy Hispano Suiza Polska na temat palenia tytoniu w miejscu pracy.

Material i metody: W badaniu wzięło udział 143 pracowników firmy Hispano Suiza Polska. Do przeprowadzenia badania użyto ankiety pisemnej, przekazanej respondentowi z prośbą o wypełnienie.

Wyniki: Jak się okazało, palacze w zakładzie pracy stanowią 29,4% załogi. Wśród nich zdecydowanie przeważają mężczyźni i stanowią 94,5%. 82,7% osób niepalących wprowadziłoby całkowity zakaz palenia na terenie całego zakładu pracy, z ich zdaniem zgadza się tylko 10,9% palaczy. 63,6% z grona palących uważa, że możliwość swobodnego palenia w zakładzie pracy spowoduje to, że pracownicy palący będą lepiej pracować, nie zgadza się z nimi 65,6% osób niepalących. 48,6% z grupy niepalących twierdzi, iż byli narażeni na bierne palenie w miejscu pracy, a 56,3% uważa, że przeszkadza im, gdy inni palą w pracy. 32,7% osób palących i 42,5% osób niepalących uważa, że palenie tytoniu w pracy przynosi straty ekonomiczne dla zakładu pracy.

Wnioski: Na podstawie zebranych wyników wyraźnie widać różnice w postawach wobec palenia tytoniu w miejscu pracy pomiędzy osobami palącymi i niepalącymi. Otrzymane wyniki posłużyły do opracowania i wdrożenia w firmie Hispano Suiza Polska właściwego programu promocji zdrowia.

Słowa kluczowe: palenie tytoniu, profilaktyka, programy zdrowotne, pracownicy, postawy

Attitudes of employees of the Hispano-Suiza-Polska company toward tobacco smoking in working place

Introduction: the research is one of the stages of the plant programme for health promotion „Workplace without tobacco smoke”, which is carried out in different workplaces in the Podkarpackie province by Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy in Rzeszow.

Objective of the thesis: The purpose of the thesis is to recognise the attitudes of Hispano Suiza Poland employees towards tobacco smoking in the workplace.

Materials and methods: 143 employees of Hispano Suiza Poland participated in the research. A written questionnaire was given to a respondent, with the request of filling it in.

Results: The research proved that smokers are 29,4% of the staff. Most of them are men – 94,5%. 82,7% of non-smokers would ban smoking completely in the plant, only 10,9% of smokers agree with this idea. 63,6% of smokers think that the possibility of free smoking in the workplace results in the better work of the smoking employees, 65,6% of non – smokers disagree with this. 48,6% of non – smokers think that they have

been exposed to passive smoking at work place. 56,3% think that they do mind when others smoke at work. 32,7% of smokers and 42,5% of non – smokers think that tobacco smoking at work brings economic waste to the plant.

Conclusion: On the basis of the results of the research, it is easy to see the difference in attitudes towards smoking in workplace between smokers and non – smokers. The results were useful in preparation and implementation of the right health promotion programme in Hispano Suiza Poland.

Key words: smoking, prevention, health programmes, employees, attitudes)

WSTĘP

Badaniem postaw zajmuje się wielu współczesnych naukowców. Jednym z nich jest wybitny amerykański psycholog Eliot Aronson, który postawę definiuje jako wyuczoną skłonność do reagowania pozytywnego lub negatywnego w odniesieniu do zjawisk, przedmiotów czy informacji. Postawy są więc subiektywne i wynikają z indywidualnych doświadczeń danej jednostki czy grupy. Elementem postawy są opinie na temat danego zagadnienia oraz oceny związane z tym zagadnieniem [1]. Widać zatem, że określona postawa jest ściśle powiązana z zachowaniem, które jednostka czy grupa podejmie, reagując na informację, działanie, zjawisko czy przedmiot. Oznacza to, że odpowiednio mierząc postawy, powinniśmy móc przewidzieć zachowania. Zależność pomiędzy postawą a zachowaniem można wykorzystać podczas budowania i ewaluacji programów promocji zdrowia, które doskonale można realizować nie tylko w szkołach wśród dzieci i młodzieży, ale również wśród osób dorosłych [2]. Bardzo często niedocenianym miejscem świetnie nadającym się do promowania zdrowia są zakłady pracy, nieraz zatrudniające setki, a nawet tysiące osób, które można zaangażować w konkretne działania prozdrowotne.

Aby efektywnie realizować programy promocji zdrowia w miejscu pracy oraz właściwie poddawać je ewaluacji konieczna jest analiza postaw pracowników wobec wybranego przez nas problemu. Wiedza taka pozwoli przewidzieć późniejsze zachowania pracowników i ich reakcje na wdrażany program promocji zdrowia oraz pozwoli na właściwy dobór programów do potrzeb załogi [3].

Badania postaw pracowników wobec palenia tytoniu w pracy w zakładzie Hispano Suiza Polska miało na celu rozpoznanie sytuacji, określenie ilu jest wśród załogi palaczy, a ile osób nie pali i czy zasadne jest wprowadzanie programu, który ma pomóc pracownikom w zerwaniu z nałogiem. Sprawdzono czy w zakładzie występuje ekspozycja pracowników niepalących na dym tytoniowy z papierosów wypalanych przez inne osoby i jeżeli tak, to jaka jest świadomość osób palących i niepalących na temat skutków biernego palenia. Ba-

dano również, jakie są relacje pomiędzy osobami palącymi tytoń a niepalącymi oraz przeprowadzono dokładną analizę poglądów obu ww. grup na temat palenia tytoniu w pracy. Promotorzy zdrowia dzięki zebranych odpowiedziom dowiedzieli się na co powinni szczególnie zwrócić uwagę podczas szkoleń pracowników na temat szkodliwości palenia tytoniu.

Badanie rozpoczęło się 4 lutego 2008 roku i było częścią realizowanego na terenie zakładu programu promocji zdrowia „Miejsce pracy bez dymu tytoniowego”.

CEL PRACY

Analiza problemu palenia tytoniu w miejscu pracy wśród pracowników zakładu Hispano Suiza Polska.

MATERIAŁY I METODY

Badaniem została objęta grupa 143 osób zatrudnionych w firmie Hispano Suiza Polska Sp z. o. o.

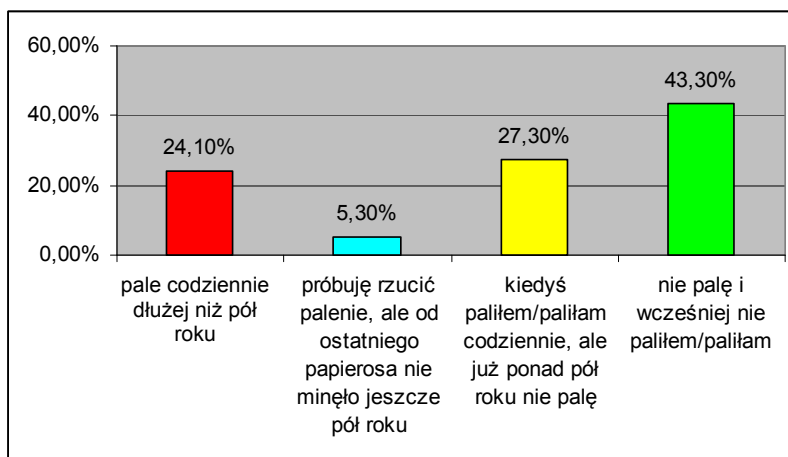
Do przeprowadzenia badania posłużyła ankieta analizująca postawy pracowników wobec palenia tytoniu w miejscu pracy, którą samodzielnie wypełniali pracownicy zakładu. Do obliczeń zebranych wyników wykorzystano programy Microsoft Office Excel 2003 i program SPSS.

WYNIKI

Podczas spotkania z pracownikami zakładu Hispano Suiza Polska w ramach programu promocji zdrowia „Miejsce pracy bez dymu tytoniowego” przebadano postawy pracowników zarówno palących jak i niepalących wobec palenia tytoniu w miejscu pracy.

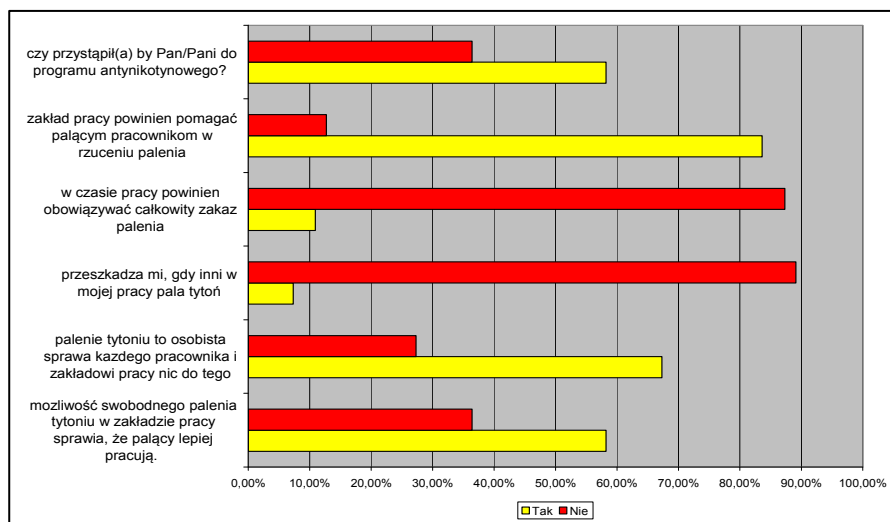
Na podstawie wyników można stwierdzić, jaki jest odsetek pracowników, którzy palą papierosy. Dane te przedstawia rycina 1.

Jak się okazało, palacze w zakładzie pracy stanowią 29,4% załogi, ponieważ osoby chcące rzucić nałóg lub deklarujące niepalenie poniżej pół roku zostały potraktowane jako palacze. Wśród osób palących zdecydowanie przeważają mężczyźni – 94,5%. Wynik ten jest podyktowany

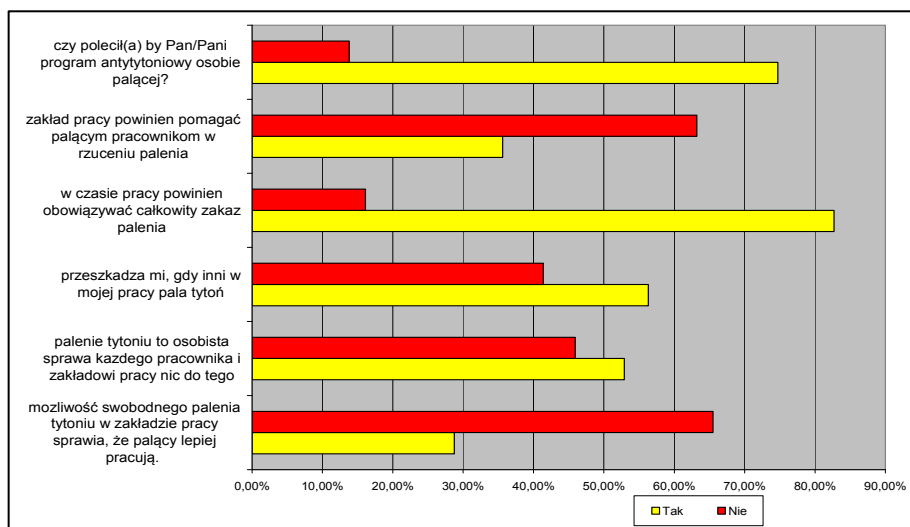
RYC. 1. Zakres zjawiska nikotynizmu wśród ankietowanych
FIG. 1. The range of nicotineism among the interviewees

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych przez WOMP w latach 2007–2008

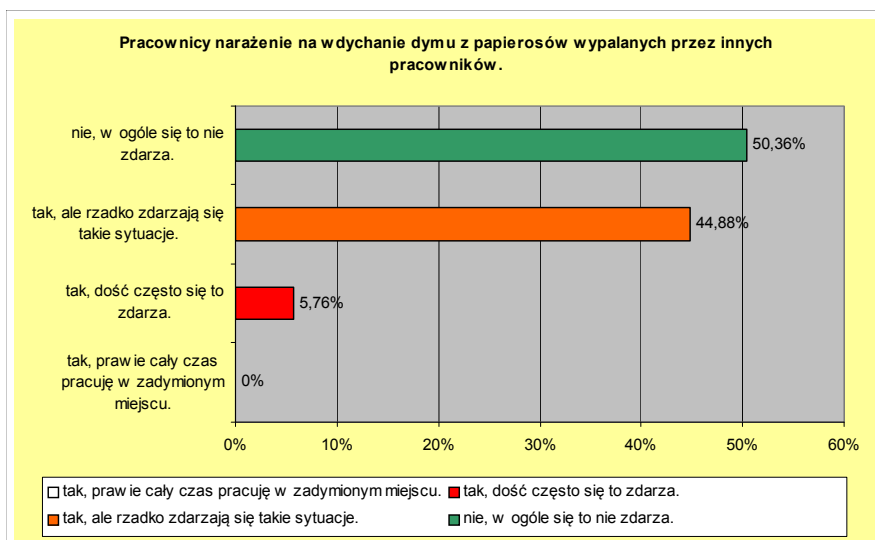
RYC. 2. Poglądy osób palących tytoń nt. zjawiska palenia tytoniu w zakładzie pracy
FIG. 2. Smokers' opinions regarding the occurrence of smoking at workplace

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych przez WOMP w latach 2007–2008

RYC. 3. Poglądy osób niepalących tytoń nt. zjawiska palenia tytoniu w zakładzie pracy
FIG. 3. Nonsmokers' opinions regarding the occurrence of smoking at workplace

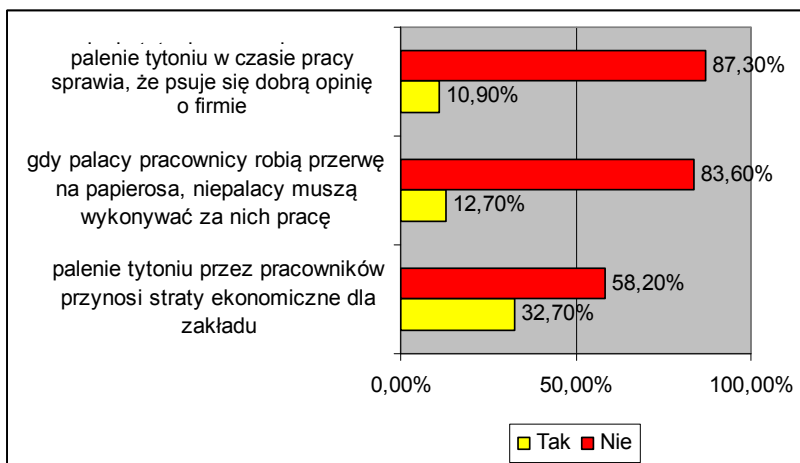
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych przez WOMP w latach 2007–2008

RYC. 4. Narażenie na bierne palenie w miejscu pracy

FIG. 4. Exposure to passive smoking at workplace

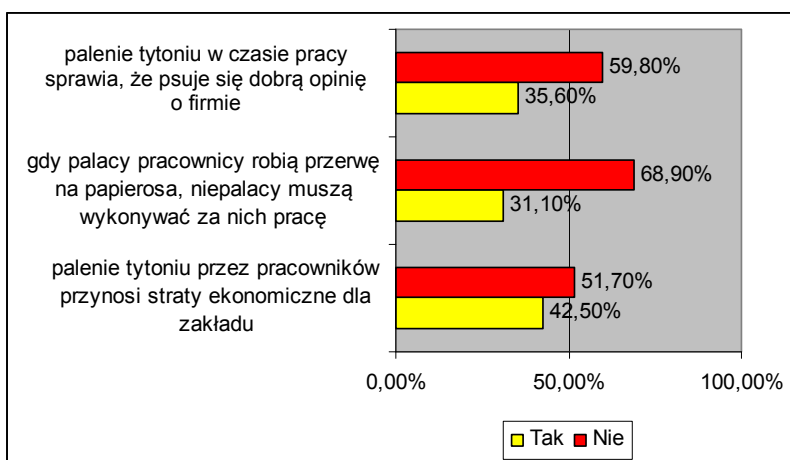
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych przez WOMP w latach 2007–2008

RYC. 5. Poglądy palących nt. skutków palenia tytoniu w miejscu pracy

FIG. 5. Smokers' opinions regarding the consequences of smoking at workplace

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych przez WOMP w latach 2007–2008

RYC. 6. Poglądy niepalących nt. skutków palenia tytoniu w miejscu pracy

FIG. 6. Nonsmokers' opinions regarding the consequences of smoking at workplace

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań sondażowych prowadzonych

nierównym rozkładem płci wśród zatrudnionych osób. Ogromną większość pracowników, bo 73%, stanowili mężczyźni. Zatrudniony palacz średnio wypala 19 papierosów dziennie.

Poglądy pracowników na temat zjawiska palenia tytoniu w miejscu pracy przedstawiają ryciny 2 i 3.

Porównując ryciny 2 i 3 łatwo zauważyć różnicę poglądów pomiędzy palącymi i niepalącymi tytoń nt. zjawiska palenia w zakładzie pracy. Największa różnica dotyczy stwierdzenia, iż „w czasie pracy powinien obowiązywać całkowity zakaz palenia”, wśród osób niepalących twierdząco odpowiedziało 82,7% ankietowanych, natomiast taką samą odpowiedź udzieliło zaledwie 10,9% palących tytoń. Podobna relacja dotyczyła odpowiedzi na stwierdzenie, że „możliwość swobodnego palenia w zakładzie pracy sprawia, że palący lepiej pracują”. Ze stwierdzeniem tym nie zgadza się 65,6% niepalących i zaledwie 36,4% palących. Z odpowiedzi zawartych w ankietach wynika również, iż osoby palące chcą pomocy w rzuceniu palenia ze strony zakładu pracy – (aż 83,6%).

Pocieszające jest to, że zdecydowana większość zarówno osób palących (57%) jak i niepalących (73,2%) przystąpiłoby do programu prozdrowotnego, którego celem jest pomoc w rzuceniu palenia, lub poleciłoby go osobie palącej.

Ponadto badano narażenie pracowników na palenie bierne. Wyniki pokazują, że prawie połowa spośród wszystkich ankietowanych pracowników (49,64%) przyznaje, że w czasie pracy zdarza się im wdychać dym z papierosów wypalanych przez innych pracowników. Poza tym 5,6% twierdzi, że zdarza się to dość często. Najczęściej podawano toalety jako miejsca, gdzie jest się najbardziej narażonym na bierne palenie.

Ważne jest także to, że 56,3% niepalących twierdzi, iż przeszkadza im, gdy inne osoby w pracy palą tytoń. Natomiast zdecydowana większość zarówno palących (81,2%), jak i niepalących (95,4%), zgadza się ze stwierdzeniem, że zakład pracy powinien zrobić wszystko, aby ochronić niepalących przed koniecznością wdychania dymu tytoniowego. Ciekawym zagadnieniem jest także opinia pracowników nt. wpływu palenia tytoniu w miejscu pracy na funkcjonowanie firmy. Wyniki przedstawiają ryciny 5 i 6.

DYSKUSJA I WNIOSKI

W Polsce nie badano do tej pory postaw pracowników zakładów produkcyjnych wobec palenia tytoniu w pracy. Nie wiemy więc, jak wygląda

sytuacja w innych zakładach na Podkarpaciu i na terenie pozostałych województw. Badania, jakie przeprowadzono dotyczyły całej populacji naszego kraju.

Przebadaną grupę pracowników zakładu bardzo trudno zestawiać z całą populacją województwa czy Polski, ponieważ występuje w niej zupełnie inny rozkład, np. ze względu na płeć, wiek, wykształcenie. W przypadku nikotynizmu wiadomo również, że kobiety palą dużo rzadziej niż mężczyźni, a odsetek mężczyzn stanowił 73% załogi Hispano Suiza Polska. Można by przypuszczać, że uzyskane wyniki powinny bardziej odzwierciedlać populację mężczyzn z danego województwa niż ogólną populację Podkarpacia czy kraju. Porównując powyższe wyniki z badaniami przeprowadzonymi na populacji całej Polski widać, iż odsetek palących pracowników zakładu Hispano Suiza Polska (29,4) jest minimalnie niższy w porównaniu z odsetkiem palaczy w Polsce (32%) [4] i znacznie niższy od populacji palących mężczyzn na Podkarpaciu (37%) [5]. Jeżeli chodzi o ilość wypalanych papierosów w ciągu dnia, to pracownicy Hispano Suiza Polska wypalali średnio 19 papierosów dziennie, co jest wyższym wynikiem niż średnia w populacji Podkarpacia, która dla mężczyzn wynosi 17 sztuk, a dla kobiet 14,9 [5]. Porównując odsetek byłych palaczy zatrudnionych w zakładzie (27,3%) do byłych palaczy w populacji Polski (mężczyźni 12%, kobiety 8%) [5] widać wyraźnie korzystny trend do zrywania z nałogiem, jaki wykazuje przebadana grupa. Warto zatem wprowadzić program promocji zdrowia, który pomoże pozostałej palącej załodze w ograniczeniu, a następnie rzuceniu palenia tytoniu.

Palenie tytoniu w miejscu pracy jest również poważnym problemem w społeczności zakładowej, niejednokrotnie staje się przyczyną wielu konfliktów pomiędzy palącymi a niepalącymi. Analizując powyższe dane łatwo zauważyć różnicę poglądów pomiędzy pracownikami palącymi i niepalącymi tytoń. Niepalący (35,6%) trzy razy częściej niż palący (10,9%) zwracają uwagę, że palenie tytoniu w czasie pracy sprawia, iż psuje się dobra opinia o firmie. Podobnie niepalący (31,10%) znacznie częściej niż palący (12,70%) zwracają uwagę, że w czasie, gdy palący pracownicy robią przerwę na papierosa, niepalący muszą wykonywać za nich pracę. 32,7% osób palących i 42,50% osób niepalących ma świadomość tego, że palenie tytoniu w pracy przynosi straty ekonomiczne dla zakładu. Nieporozumienia te można rozładować, wprowadzając działania edukacyjne podnoszące świadomość palaczy na temat po-

strzegania czynności palenia tytoniu przez osoby niepalące.

81,8% osób palących tytoń martwi się konsekwencjami zdrowotnymi wynikającymi z palenia. Ponadto prawie połowa (41,8%) czuje się jak więzień nałogu, z którym nie mogą sobie sami poradzić, a 49,1% spośród palących uważa, że ludzie patrzą krytycznie na palaczy. Jedna trzecia (32,7%) palących twierdzi, iż bardzo chce rzucić palenie. Sporo, bo 45,4% palaczy chciałoby, aby zakład pracy pomógł im w ograniczeniu lub rzuceniu palenia. Te informacje są sygnałem, że warto wprowadzać działania na terenie zakładu, które pomogą pracownikom w rzuceniu palenia tytoniu.

Zapytano również pracowników, co wiedzą nt. negatywnych skutków palenia czynnego i biernego. Osoby niepalące do najczęściej wymienianych negatywnych skutków czynnego palenia tytoniu zakwalifikowały choroby układu oddechowego, które wskazało 62,1% ankietowanych. Na drugim miejscu znalazły się wysokie koszty zakupu papierosów, które wpisało 46% badanych. Dalej wymieniane były choroby układu krążenia (31%), „nieprzyjemny zapach” osób palących tytoń (27,6%), szybkie starzenie się skóry (20,7%), impotencja i bezpłodność (10,3%). Trzeba również podkreślić, że około 30% badanych osób nie wymieniło ani jednego negatywnego skutku palenia tytoniu. Średnio jedna osoba niepaląca potrafiła wymienić 2,3 negatywnego skutku palenia tytoniu podczas gdy proszono, by wymienić 5. Na pytanie dotyczące wyjaśnienia skutków biernego palenia tytoniu prawidłowej odpowiedzi udzieliło 18,4% niepalących. Osoby palące do najczęściej wymienianych negatywnych skutków czynnego palenia tytoniu zaliczyły wysokie koszty zakupu papierosów. Odpowiedzi takiej udzieliło 49% ankietowanych. Na drugim miejscu znalazły się choroby układu oddechowego, które za-

znaczyło 43,6% badanych. Dalej osoby palące wskazywały choroby układu krążenia (21,8%), nieprzyjemny zapach (21,8%), choroby układu pokarmowego (7,3%), impotencję i niepłodność (7,3%). Średnio jedna osoba paląca potrafiła wymienić 2,1 negatywnego skutku palenia tytoniu na 5 wymaganych, a 33% nie udzieliło żadnej odpowiedzi na to pytanie.

Na pytanie dotyczące wyjaśnienia skutków biernego palenia tytoniu prawidłowej odpowiedzi udzieliło 5,4% palących. Widać zatem konieczność wyjaśnienia pracownikom negatywnych skutków palenia zwłaszcza biernego, gdyż świadomość zdrowotna na ten temat jest zdecydowanie niewystarczająca.

PIŚMIENNICTWO

1. Aronson E., *Człowiek, Istota Społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN 2008
2. Przewoźniak L., Bik B., *Teoretyczne podstawy edukacji zdrowotnej. Stan i oczekiwania*, Kamień Śląski 25-26 września 200r.
3. Green L.W., and Kreuter, M.W., *Health Program Planning: An Educational and Ecological Approach*, Mayfield Publishing Comp., Mountain View-Toronto-London, 1991.
4. Feliksiak M., *Postawy wobec palenia papierosów*, CBOS BS/46/2008, Warszawa, marzec 2008.
5. Polakowska M., Piotrowski W., Tykarski A., Drygas W., Wyrzykowski B., Pająk A., *Nalóg palenia tytoniu w populacji polskiej*, Wyniki programu WOBASZ Kardiologia Polska 2005; 63: 6 (supl. 4)

Filip Osuchowski
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Medyczny
Instytut Pielęgniarstwa
i Położnictwa

Praca wpłynęła do Redakcji: 12 lutego 2009
Zaakceptowano do druku: 16 marca 2009